

МОНОГРАФІЯ ТЕТЯНИ КАРОЄВОЇ «ІСТОРІЯ МАЄ ПРАВО СПОДІВАТИСЯ ВІД МІСТА ВІННИЦІ БЛИСКУЧОГО МАЙБУТТЯ...» - ВАЖЛИВЕ ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ ВІННИЦІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті здійснено аналіз монографії Тетяни Кароєвої «Історія має право сподіватися від міста Вінниці блискучого майбуття...» як важливого джерела вивчення історії Вінниці.

Ключові слова: Вінниця, городяни, міський простір, розвиток, міська влада.

Abstract

The article analyzes the monograph of Tetyana Karojeva «History has the right to hope for a brilliant future from the city of Vinnytsia» as an important source of studying the history of Vinnytsia.

Keywords: Vinnytsia, townspeople, urban space, development, city authorities.

Вступ

В сучасних складних умовах розвитку вітчизняної культури досить важливим є піднесення краєзнавчого руху в Україні й, зокрема, на Вінниччині. Сьогодення характеризується значною пошуково-творчою активністю, зацікавленістю різних прошарків суспільства історією та культурою свого краю.

Вагомим внеском у краєзнавство Вінниччини є монографія доктора історичних наук, доцента Тетяни Кароєвої «Історія має право сподіватися від міста Вінниці блискучого майбуття...» (2018). Праця Т. Кароєвої є ґрунтовним науковим дослідженням, де висвітлено авторське бачення сутності феномену Вінниці початку ХХ ст., яку дослідниця визначає як створення комфортних умов для життя городян. Це зумовлює необхідність проаналізувати вказану роботу як важливе джерело вивчення історії Вінниці.

Результати дослідження

Монографія Т. Кароєвої складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, у кожному з яких розкривається повсякденність того часу на основі архівних матеріалів, фотодокументів, речових джерел. Завершують видання допоміжні покажчики, де вміщені перелік вінницьких добровільних асоціацій, іменний покажчик з біографічними довідками про майже 300 вінничан початку ХХ ст., топонімічний та географічний покажчики, список ілюстрацій.

У Вступі Т. Кароєва визначає хронологічні межі дослідження, що охоплюють 1892 – 1917 рр. і подає відомості про феноменальний розвиток Вінниці у цей період, опираючись на широкий спектр архівних документів, довідників, матеріалів періодики.

Екскурс в історію Вінниці дослідниця розпочинає із загальної характеристики міста. Авторка подає відомості про міський простір і адміністративно-правовий статус Вінниці з кінця ХVІ ст. до кінця ХІХ ст. При цьому Т. Кароєва наголошує, що одним із визначальних чинників, який міг визначити прогрес Вінниці, був адміністративний потенціал. Держава мала істотний вплив на

розвиток міста, його функції, спосіб життя мешканців. Велику зацікавленість становить інформація про населення, зростання якого дослідниця вважає одним із найважливіших показників розвитку міста. Опираючись на Перший Всеросійський перепис населення 1897 р., авторка визначає мешканців за соціальним походженням, родом занять, рівнем забезпеченості, подає релігійну структуру населення Вінниці. Т. Кароєва розкриває основні напрямки діяльності органів міського самоврядування – думи і управи, характеризує бюджет міста, зростання якого було важливим показником поступу. Аналізуючи витрати, дослідниця підкреслює, що Вінниця розвивалася швидше «як адміністративний, військовий, освітній, культурний центр, ніж як економічний і торговельний» [2, с. 39]. Висновок авторки заперечує традиційну в українській історіографії думку про те, що піднесення Вінниці відбувалося передусім завдяки промисловій та торговельній діяльності її мешканців [1].

У другому розділі монографії Т. Кароєва простежує модернізацію економічного простору міста – характеризує розвиток промисловості, залізничного транспорту, різних форм торгівлі, фінансово-кредитної системи. Авторка зазначає, що на початку ХХ ст. Вінниця була промисловим містом і характеризувалася індустріальним розвитком та запровадженням інновацій у виробництві. Дослідниця звертає увагу на відкриття великих промислових підприємств, численних технічних бюро, що займалися облаштуванням водопроводів, каналізації, колодязів, ванн, опікувалися освітленням у приватних будинках, встановлювали телефони. Т. Кароєва не погоджується із думкою більшості учених щодо визначальної ролі залізниці у піднесенні Вінниці. Порівнявши розвиток Балти, Вінниці та Проскурова, які отримали залізничне сполучення у 1871 р., дослідниця доходить висновку про відсутність прямої залежності розвитку цих міст від залізниці і визначає наявність інших факторів поступу.

Третій розділ «Благоустрій міського простору» присвячений численним муніципальним проектам, що реалізувалися у Вінниці у 1910-х рр. Відбувався розвиток інфраструктури, яка охоплювала інженерні мережі (водопостачання та водовідведення, електропостачання, транспорт і шляхи, телефонію) та сфери обслуговування (магазини, готелі). Дослідниця перелічує цілий ряд значних новобудов Вінниці початку ХХ ст. (Народний дім, міська публічна бібліотека ім. М. В. Гоголя, міський театр, міська дума, водонапірна вежа, готель «Савой» та ін.) і подає їхні світлини, на яких продемонстровано особливості архітектури цих споруд.

У четвертому розділі видання Т. Кароєва аналізує соціокультурне середовище як показник якості життя. Авторка розкриває питання безпеки життя, охорони здоров'я, освіти і культури Вінниці. Так, опираючись на архівні документи, дослідниця зазначає, що перед Першою світовою війною у місті функціонували повітова, єврейська лікарні, два військових шпиталі, тюремний лазарет та приватні спеціалізовані клініки і висвітлює їхню діяльність [2, с. 82]. Особливу увагу авторка звертає на функціонування Вінницької окружної психіатричної лікарні, що була відкрита у 1897 р. і мала близько 1 тис. ліжок. Це був один із найкращих медичних закладів Російської імперії і перший в Україні такого профілю. Лікарню було обладнано водогонном, каналізацією, електричним освітленням, центральним опаленням та іншими технічними нововведеннями.

У розділі подано значний масив інформації про діяльність закладів освіти і культури Вінниці. Дослідниця наголошує, що міська влада забезпечувала розвиток середньої, спеціальної середньої, початкової освіти, здійснювала підготовку педагогічних кадрів для всієї Подільської губернії. Авторка характеризує діяльність закладів культури міста - Народного дому, міської публічної бібліотеки ім. М. В. Гоголя, міського театру, сінематографів. У запропонованому фактологічному матеріалі і світлинах репрезентовано фрагменти дозвілля городян.

П'ятий розділ «Соціальний капітал міста» присвячений змісту колективної пам'яті вінничан початку ХХ ст., формуванню тогочасного громадянського суспільства, людському капіталу Вінниці. Т. Кароєва зазначає, що серед городян жила пам'ять про славне минуле краю і спільну боротьбу. Дослідниця відзначає різноплановість громадського руху вінничан, що охоплював людей різних професій, етнічних спільнот, ідеологічних переконань.

Важливим і цінним у виданні є фактичний матеріал щодо вінницьких діячів початку ХХ ст. і їхнього внеску в життя міста. Особливе місце у монографії належить найвідомішому міському голові Вінниці М. Оводову. Т. Кароєва розкриває різнобічну плідну діяльність М. Оводова і підкреслює

його організаторські здібності: «вміння формувати команду, створювати і підтримувати корисні контакти, знаходити гроші та вести справи, орієнтуватися у новаціях і сприймати їх, дбати про позитивний імідж міста тощо» [2, с. 122]. Поруч із цим дослідниця висвітлює діяльність інших муніципальних діячів, інженерів, фахівців у галузі сільського господарства, кооперації, медицини, працівників освіти, юридичної та військової сфер. Авторка доводить, що спільна активність і праця цих людей зумовила розвиток Вінниці.

Робота Т. Кароєвої підготовлена на широкому документальному матеріалі, значна частина якого вперше пропонується для загалу. Видання містить велику кількість світлин, що доповнюють текст і відтворюють колорит Belle Époque (Прекрасної Епохи).

Висновки

Таким чином, монографія Т. Кароєвої «Історія має право сподіватися від міста Вінниці блискучого майбуття...» є важливим джерелом вивчення історії Вінниці, в якому розкрито сутність феномену міста початку ХХ ст. Поданий у праці матеріал є свідченням невіддільності минулого Вінниці від його сьогодення, із розвитком сучасного міста його історія не зникає.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Задорожнюк А. Б. Промислове виробництво в містах і містечках Подільської губернії кінця ХVІІІ – початку ХХ ст. / А. Б. Задорожнюк, О. П. Реснт. – К., 2008. – 270 с.
2. Кароєва Т. «Історія має право сподіватися від міста Вінниці блискучого майбуття...»: монографія / Тетяна Кароєва. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. – 204 с.

Сідлецька Тетяна Іванівна - кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: sidletska79@gmail.com

Sidletska Tetyana I. - Ph. D. Art criticism, assistant professor of philosophy and humanities sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: sidletska79@gmail.com.